

an, trouwt en
inste geborgen
als de vangst
de deur staat,
toekomst ver-

edenis vinden
r van ik boven
e zien we als
es zelf en in
t en de zijnen.
i aan en geeft
shewolking in
(men zie b.v.
62 en vol-
En in de ont-
hij zijn apo-
at Jannes bij
l in de krant
is, dat er op-
kon hij het
ie gat" daar-
nuwd gewor-
ur het bewijs
at zoo gevan-
middag werd
g gestort: de
was dood".

n een roman

ver kent zijn
loor de dia-
Wat er rond-
sche doening
van den vis-
enge wereld
eld gebracht,

et geworden.
stof besloten
ing weten te
reer een na-
re van sterk
Maar deson-
de verloren-
n zijn tradi-
gisch deude-
and nog de
e visscherij-
tenlijk alleen

ten het boek
telkens weer
heid der vis-
overigens
zijn mogelijk-
hij ten aan-
k leven heel
goed recht
die critische
we dienaar-
s dan hate-

erink doet
uwelijk". Hij
lijken vorm
belang van
g woordelijk

gewoest, dat
erd beleefd,
volkomen in
elkander is,
het „Zelf“

eenige aar-
zenlijke zin-
c in God en
ie Personen
Vader gene-
Zoon is met
n. Die twee
Zij elk Zich-
t. Die zelf-
toch steeds
t Goddelijk
komen een-
en Zichzelf
Goddelijke
f blijven en
nu, dit kan
worden ge-
e functie
n volkomen
) ander en
en bewaren
g blijven in

n, dat men
m gesteld,
er nog veel
ds en zijne
an en mag
er Waterink
dachte niet
, zou naar
orden. Ech-

lijke disqualificatie van godsdienst en kerk, die, we weten dat nu zoo langzamerhand wel, met allerlei misleiding de menschen paaien.

Zoo wordt (op blz. 64/65) het Zuiderzee-volk genoemd „een volk dat verstandelijk steeds dieper en dieper zonk naar de leegte van volkomen gedachteeloosheid en dat geestelijk daardoor vastgehecht bleef en vastgeketend werd door de starre dogmatiek, de bekrompen kortzichtigheid en de zinnelooze eigenzinnigheid van een levenloze en gewetenloze kerk". De critiek die deze zin inhoudt, betreft het Zuiderzee-volk: dat is trouwens ook subject in den zin. Maar het woordje daardoor verlegt het accent en het eigenlijk verkeerde worden de starre dogmatiek en de gewetenloze kerk, die op het gebrek aan verstand parasiteeren.

Op blz. 106 wordt verteld hoe vader Rieuwert na het door-de-weekse middagen, „begon zooals hij dat altijd in de kerk hoorde met een gezwollen lijze stem" uit den Bijbel voor te lezen. En dan gaat dat „dik rommelig en onbegrijpend brallen" over een beschrijving van den tempel uit Ezechiël's droomgezicht: lengte, breedte, hoogte, versiering van trappen, vensters en poort. „Is weer dezelfde situatie. De critiek betreft weer den man en zijn onkundig lezen. Maar de dwaasheid van het geheel ligt in dat wat hij leest, gelijk ten duidelijkste blijkt uit de toevoeging: „het zou een eeuwige zonde zijn, als men niet dagelijks in aanraking kwam met die wijsheid, waarboven geen wijsheid uitgaat".

Op blz. 140 en volgende wordt medegedeeld, dat Rieuwert niet meer naar de kerk gaat, omdat hij „begon in te zien dat verreweg het grootste deel van deze Zondagsliefhebberij vertoon was en niets meer". Want hem was duidelijk geworden, „dat alles, wat hij... vroeger als vaststaand en onomstootelijk had geloofd... voor hem tot leegte woorden en ijdele klanken was geworden, dat het leven eischen stelde, die het geloof blijkbaar niet in staat was in te willigen, dat het geloof dus iets werd buiten het leven om, misschien zelfs wel achter het leven aan". „Zijn de overwegingen van Rieuwert, die hier staan neergeschreven. Maar in werkelijkheid is deze passage de wel-benutte gelegenheid voor den Schrijver om kerkgaan en geloof in hun waardeloosheid te doen uitkomen.

De critiek in deze en dergelijke uitlatingen is dus gericht tegen godsdienst en kerk. Maar daarbij merken we het verschijnsel op, dat dikwijls te constateeren valt in de romans, die van vijandigheid tegen godsdienst en kerk blijf geven: de Schrijver oordeelt, veroordeelt, zonder te kennen. Van wat geestelijk leven is, van wat godsdienst en kerk beteekenen heeft hij geen besef. De beschrijving b.v. van het ouderlingen-bezoek bij tante Akke toont dat duidelijk. De critiek, die daarin besloten ligt, valt op den Schrijver zelf terug, die praat over dingen waar hij niet van weet. En een enkel zinnetje uit het verhaal van Jannes' eerste kerkgang na zijn verloving typeert deze onwetendheid, als de Schrijver vertelt, dat Jannes „niet dadelijk beneden bij haar (wilde) zitten, maar beklom de trap naar het balkon".

ter, deze gaat in zijn vergelijking niet zoover. Wij lezen bij hem, dat we niet moeten zeggen: zoo is onze liefde onder de menschen, dus moet ook zoo de liefde Gods zijn, maar omgekeerd: „de liefde in God is oorspronkelijk, en slechts een schijnsel hiervan is in ons". Ook dat wij niet zeggen moeten: „Ik ben een persoon, gij zijt een persoon en zoo nu is ook God persoonlijk", maar dat we omgekeerd hebben te belijden: de persoonlijkheid is oorspronkelijk in het eeuwige Wezen, en van deze persoonlijkheid, die Drieëenig bestaat, is, wat we persoon onder de menschen noemen, slechts een flauwe en gebrekkige afschaduwing."*) Wij weten ook, dat Paulus in Efeze 3:14 en 15 zegt, dat hij zijn knieën buigt voor den God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, uit wien alle vaderbetrekking in hemel en op aarde wordt genoemd, waaraan Dr. Kuyper de gevolgtrekking verbindt, dat de vadernaam, dien wij op aarde dragen en bezigen niet oorspronkelijk is, maar afgeleid is uit den Vadernaam Gods. Niet uit ons wordt de Vadernaam op den hemel overgedragen, maar alle vaderschap op aarde wordt genoemd naar het vaderschap van den hoogen God. Niet God heet Vader naar den aardschen vader, maar de aardsche persoon, die een kind teelt, heet „vader" naar God."*) Ook ons is bekend, dat de trias: vader-moeder-kind in hun eenheid wel eens wordt gesteld naast de verhouding van de Drieëenheid: Vader-Zoon-Heilige Geest. Het ééne Wezen des gezins, zoo heeft men opgemerkt, ontplooit zich in een drieheid van personen: vader, moeder en kind."*) Echter, deze beelden verklaren niets van de drieëenheid Gods, omdat de personen elk iets anders zijn en eerst samengevoegd het volle wezen van het gezin uitmaken. Hier ontbreekt de grond der vergelijking.

Nu is deze constructie van Dr. Waterink een afleiding. Nergens in de Schrift zelve vinden wij deze „Abbildlichkeit" gesteld als naar 't schijnt in de klassieke woorden, die we vinden in Efeze 5:31-32. Daarin schrijft Paulus, dat de idee van het huwelijk eerst recht verstaan kan worden in het huwelijk der geloovigen; gelijk omgekeerd het huwelijk een af-

't is als steeds: van uit de verte iets van al deze dingen hebben opgevangen, en dan onder een overvloed van dikke termen de onbevoegdheid tot oordeelen bemantelen.

Het is heel jammer, dat de Schrijver den invloed van zijn afbeelding heeft verzwakt met dergelijke tendentieuze versierselen. Als mede op zulke gronden de verlorenheid van het volk moet worden bewezen, dan is die bewijsvoering allerminst overtuigend en dan gaat men ook twifelen aan wat wordt medegedeeld over de gewone levensfeer van de beschreven menschen. Elementen als deze zijn in een boek wat de vlekken van doorgelopen olie zijn op een schilderstuk: ze bederven het. Want bij het vele goede en mooie, dat men opmerkt, ziet men ook altijd weer die vlekken.

C. T.

Tentoonstelling Josina Knap.

De kunstschilderes Josina Knap, die onlangs het schitterende werk over haar vader deed uitkomen, houdt nu zelf een tentoonstelling van schilderijen, teekeningen en kunstnaaldwerk in de kunstzaal Keizersgracht no. 594, hoek Spiegelstraat.

Onder haar vroege werken vinden wij een mooi bloemstuk, eigendom van het Geref. Gymnasium. Het is een kleurenweelde van fijn sprankelende tinten van jonge bloemenpracht. Maar direct valt het oog op het enorme doek van „Jozef en zijn broeders". Dit stuk, in een sterk donkerkleuren-gamma gehouden, munt vooral uit door zuivere monumentale bouw en compositie.

Hoe meer ge dit sterk gecomponeerde stuk op u laat inwerken, hoe meer ge het samenspel van figuren in Oostersche stoffage leert bewonderen.

Heeft Josina Knap vroeger veel poppen in allerlei genre geschilderd, waarschijnlijk heeft zij zich uit deze richting ontwikkeld tot portretschilderes met superieure qualiteiten.

Enkele kinderportretten munten uit door fijne nobele elegance van lijn en kleur en karakter. Men vindt er verder een statig imponeerend portret van een bekend predikant, die zelfs door zijn eenvoudige pijpje het deftige van zijn houding niet verliest. Het heeft een frappante gelijkenis, niet slechts een oppervlakkig uitwendige, neen, 't geeft een zielsopenbaring zoo rijk, dat men hem in deze ééne pose waarneemt in al zijn uitingen, in het dagelijksch leven op zijn studeerkamer en ook op den kansel. De verven zijn hier vol met veerkrachtige penseelstreek opgelegd in brillante kleuren, die op den juiste afstand geheel en zuiver samensmelten.

Het portret van haar vader, den schilder G. W. Knap, daarentegen is dun geschilderd, de kleuren zijn eenvoudiger, de kleurenvolumes breeder en grooter. Het kleurengamma is blond gehouden, gedragen door een enkele zwaardere noot van fijn rood. Wie Knap gekend heeft, moet erkennen, dat geen ander zijn gelijkenis en wezen zuiverder zou hebben kunnen weergeven.

Het portret van Mevrouw S. is een fijn deftig gracieus salonportret; dat van Ds W. doet even

spiegeling is van de verhouding van Christus en Zijn Kerk. Hier is dus geen sprake van het leven in de Drieëenheid Gods. Wel is de sexuele functie hier mede in geding (zie vers 31). Van Andel merkt hier schoon op: „Nog een laatste licht werpt Paulus op de gemeenschap tusschen man en vrouw, zooals zij in het vleesch wordt uitgeoefend, geadeld door de liefde des mans, die in zijn vrouw zijn eigen lichaam ziet. Hij gaat nu van het huwelijk zelf uit. De gemeenschap tusschen man en vrouw wordt hem iets, dat hogere beteekenis heeft: zij is hem' afdruk, type van de gemeenschap tusschen Christus en de gemeente. Het aardsche huwelijk is er om 'themel-sche af te beelden; 't is een zichtbare voorstelling van de groote verborgenheid der vereniging van Christus met de Zijnen. Maar zag het in Eden ingesteld huwelijk werkelijk zoover over zichzelf heen, dan dient het ook ten volle ten bewijs van wat de apostel zooveel van onze vereniging met Christus gezegd heeft, n.l. dat wij voor Hem niets minder zijn dan wat Eva voor Adam was: het eigen vleesch, het eigen gebeente, leden zijns lichaams. Deze beschouwing zet aan de gemeenschap des geslachts een ernst, een wijding bij, die er in de schatting van het algemeen geenszins mede verbonden is."*) Zoo staat deze tekst dus buiten het geding, door Dr. J. Waterink opgeworpen.

Een bezwaar ontmoeten wij nu echter, wanneer wij deze „Abbildlichkeit" van het huwelijk gaan toepassen op het leven in de heilige Drieëenheid. Allereerst reeds hierin, dat wij hier niet een tweeheid, maar een drieheid vinden. Dit toegegeven, zou men deze „Abbildlichkeit" kunnen vinden in de verhouding van den Vader en den Zoon. De „Abbildlichkeit" zou dan verder zijn: generatie — sexuele functie. Dr. A. Kuyper teekent bij het een en ander aan, dat het vaderschap en het zoonschap hoogst gebrekkig hier beneden is en onvolkomen. Het is een schijnsel, een flauwe schaduw van het vaderschap, maar meer niet. „Maar bij deze eeuwige generatie des Zoons is dit alles geheel anders. Hier is geen moeder, maar de Vader het een en het alles."*)

vroeg renaissanceistisch-Italiaansch of Zuid-Nederlandsch aan en is mooi van kleurtoestellingen; dat van Ds S. is sober opgevat van kleur en stijl, maar van een gelijkenis, als geen schilder zou kunnen overtreffen. Het is de realiteit zelf, maar omgeloofd en opgeheven in de sfeer van de kunst.

Mevrouw D. met haar kinderen is een mooi familieportret met gevoel van de sfeer van het gezin, een stuk van groote distinctie en fijne gobe-linachtige samenstemming van teere tinten.

Mevr. van der M. met haar ernstig donkere lokken en oogen, contrasteerend met het guiltig rozerode kindje op haar schoot, heeft iets Madonna-achtigs, maar dan van Calvinistische opvatting. Josina Knap is een virtuoze op het gebied van portretkunst.

Behalve een reeks van bloemstukken, stillevens, landschappen en portretten, vinden wij in deze collectie prachtige borduurwerken van rijke kleurencomposities, waarvan wij de beoordeeling der techniek maar aan de dames zullen overlaten.

Laat nu eens niemand van „onze menschen" verzuimen deze tentoonstelling van, ik zou haast zeggen „onze kunstschilderes" te bezoeken, liefst ook een tweede maal, om de werken van haar, die in Calvinistisch Amsterdam zoo bekend is, eens goed te leeren verstaan en waardeeren.

De tentoonstelling is geopend elken werkdag van 10 tot 6 uur. Toegangspreis 25 ct.

D.

UIT DE HISTORIE

Zwanenzang.

I.

Na de vereeniging in 1892 bleef de opleidings-kwestie nog jarenlang een heet hangijzer in onze Gereformeerde Kerken. Deze aangelegenheid werd, om met Gispens te spreken, ingewikkeld in voorstellen, adviezen en tegen-adviezen, rapporten en tegen-rapporten, waarvan de vrucht, helaas, niet den naam van liefelijke kon dragen. „Waarbij nog komt", zoo ging Gispens voort, „dat de dingen op deze aarde zoo zelden bezien, besproken en be-slist worden, los van de personen. Er wordt zoo-veel gesproken, gedaan en nagelaten, dat zuivere behandeling der zaken moeilijk en niet zelden on-mogelijk maakt. Er schijnen althans achter deze aangelegenheid denkeelden of zaken, of iets anders verborgen te zijn, door ons niet waar te nemen of te vatten. Mij is dit alleen duidelijk, dat zoolang degenen, die geacht worden Calvinisten te zijn, of de Gereformeerde beginselen aan te kleven, elkander zoo weinig verstaan, er van grooten voortgang dier beginselen in het pu-blieke leven weinig sprake kan zijn". Zóó schreef Gispens in Mei 1899.

In verband nu met de opleidingsquaestie beslo-

Hier wringt ook verder iets. De verhouding van vader-moeder wordt hier toegepast op de verhou-ding van Vader-Zoon. Dit leidt dan tot een innerlijke tegenstrijdigheid. Dan zou het product van deze verhouding, het kind bij vader-moeder, hier moeten zijn: de Heilige Geest. Dr. J. Waterink zegt dan ook: „En van hen (n.l. van den Vader en den Zoon) gaat de Geest uit enz." In logischen zin zou echter het product de Zoon moeten zijn, als wij dit woord namelijk in zijn beteekenis niet willen ontkrachten. En dit mag volstrekt niet, omdat juist Dr. J. Waterink stelt, dat we in God het eigenlijke, het wezen-lijke vinden. Bovendien rijst nog een ander be-zwaar. De Schrift meldt ons, dat in den staat der heerlijkheid het Beeld Gods weer in volko-menheid zal aanschouwd worden. Op de lijn van Dr. J. Waterink voortgaande, zou dus in dien staat de sexuele functie in den mensch ook tot zijn hoogste volkomenheid moeten komen. Echter, Jezus Christus zegt zelf, dat in dezen staat niet meer ten huwelijk gegeven, noch ten huwelijk genomen wordt. Op grond van een en ander achten wij deze speculatie niet houdbaar.

KNOPPERS.

*) W. Stern, „De Puberteitsleedijf", pag. 12. Wolters, Groningen, Den Haag, 1928.

*) Dr. W. Geesink, „Gereformeerde Ethiek" I, pag. 408. Kampen, 1931.

*) Idem, I pag. 408. Zie ook de artikelen „Sexualiteit, Sexuele Ethiek" in de „Christelijke Encyclopedie", V, pag. 162 v.v. Kampen. Men leze ook bij Dr. Geesink de definitieve van het begrip: Christelijk-zedelijke norm met haar waarde- en doel-bepaling, I pag. 187 v.v.

*) Dr. J. Waterink, „De Opvoeding tot het huwelijk", pag. 118. Wageningen.

*) Dr. A. Kuyper, „E. Voto" I pag. 163 v.v. Amsterdam, 1904.

*) Idem, I, pag. 183 v.v.

*) Ds J. J. Knap C.m., „De Heidelbergse Catechismus", pag. 79. Wolters, Groningen 1912.

*) J. van Andel, „Paulus' brief aan de Efeziërs voor de gemeente bewerkt, pag. 152. Leiden, Donner. Men leze de toe-lichting op de gehele pericoop, vers 22-33, pag. 137-153. Zie ook Dr. J. A. C. v. Leeuwen „Paulus' Zendbrieven aan Efeze, Colosse, Filémon en Thessalonika", pag. 124-130. Amsterdam, 1926.

*) Dr. A. Kuyper, „E. Voto", I, pag. 186 v.v. Amsterdam, 1904.

*) Idem, I, pag. 144.